

PAPER DETAILS

TITLE: Ergenlik: Cennete İkinci Bir Veda mı?

AUTHORS: Mehmet Aça

PAGES: 367-381

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/443823>

ERGENLİK: CENNETE İKİNCİ BİR VEDA MI? Puberty: Is It The Second Farewell To Paradise?

Mehmet AÇA*

Özet: Bu yazıda, “Kitâb-ı Mukaddes” ile “Kur’an”daki şeytana uyup yasak meyveden yiyen ilk insanların cennetten çıkarılışıyla (düşürülüşüyle) ilgili anlatılar, önce beden ve cinselliğin keşfi açısından yorumlanmış, ardından özellikle de Müslüman toplumların ergenlikle ilgili algılamaları ile karşılaştırılmıştır. Yapılan yorum ve karşılaştırmalar, özellikle de Müslüman toplumlarda, ergenliğe geçişin birey açısından cennetten kovulmanın (çıkarılmanın) ikinci bir tekrarı olarak yorumlanabileceğini ortaya koymuştur.

Anahtar sözcükler: Cennet, Âdem, Havva, Yasak Meyve, İlk Günah/Asli Günah, Düşüş, Ergenlik, Hayz.

Abstract: In this paper, firstly, the narrations about the banishment (fall) from heaven of Adam and Eve who ate the forbidden fruit after being tempted by Satan are commented on the context of the exploration of the body and sexuality in “Old Testament” and “Qur’an” and secondly, these narrations are compared with Muslims’ perceptions of puberty. The commentations and comparisons prove that it can be interpreted that the puberty is the repetition of the banishment (fall) from heaven in Muslim societies.

Keywords: Heaven, Adam, Eve, Forbidden Fruit, First Sin/Original Sin, Banishment, Puberty, Menstruation.

1. “Kitâb-ı Mukaddes” ile “Kur’an”ın İlk İnsanların Cennetten “Düşürülüşü” Ya Da “Çıkarılışı”yla İlgili Anlatımlarına Dair

“Kitâb-ı Mukaddes” ile “Kur’an”da, ilk insan olan Âdem ile Havva’nın Tanrı tarafından “cennet”te¹ yaratıldığına; ölüm, hastalık, acı ve keder nedir bilmeyen, üremek ve çalışmak zorunda olmayan Âdem ile Havva’nın şeytanın

* Prof. Dr., Balıkesir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

¹ “...insanın yaratıldıktan sonra içine konulduğu cennet ya da bahçe, her ne kadar birçok metinde Mezopotamya’da Fırat ile Dicle nehirleri arasındaki bir bölgede gösterilse de yine de bu mekân maddi dünyanın ötesinde bazı olağanüstü özelliklerle betimlenir. Bu dünyada çalışmak, yorulmak, acı çekmek, üzülmek yoktur. Dünyada var olan ölümün aksine hayat, savaşın aksine barış vardır. Dünyada insan günahın ve ölümün esareti altında iken orada tam bir özgürlük vardır. Her türlü yiyecek içecek mevcuttur ve bunların hiçbirisi dünyadaki yiyeceklerden değildir. Zira dünyaya düşen insan yemeye alıştığı meleklerin yiyecekleri yerine hayvanların yediği yiyecekleri yemek zorunda kalmıştır. Bu ise onun son derece zoruna giden bir durumdur.” (Batuk, 2006: 44-45)

(İblis, Satan², Lucifer³, vd.) devreye girmesiyle yasak ağaçtan yeme yasağını ihlal ettikten sonra cennetten çıkarılarak (“Kur’an”a göre indirilerek) yeryüzünde yaşamaya mahkûm edildiğine özel bir vurgu yapılmıştır. “İlk günah”ın mağduru olan Âdem ile Havva’nın yeryüzüne indirilmeden önce Tanrı tarafından bağışlandığını ifade eden İslam, cennetten çıkarılarak yeryüzüne indirilişi, insanlık için dünya üzerinde Tanrı (iyilik) ile Şeytan (kötülük) ikileminde yaşanan bir sınanma süreci olarak algılarken⁴, Hristiyanlık bu düşüşün yarattığı sarsıntıdan uzun süre kurtulamamış, “ilk günah” ya da “aslı günah”ın neden olduğu düşkünlük ya da kovulmuşluk psikolojisinden Tanrı tarafından göğe çekildiğine inanılan Hz. İsa vasıtasıyla kurtulmaya çalışmıştır. Hz. Âdem’i⁵ düşüşün sorumlusu ve simgesi

² “Satan”, “Kitâb-ı Mukaddes”te “şeytan” anlamına gelmemekle birlikte, Hristiyan mütercimlerle ilahiyatçılar tarafından zamanla “şeytan” ve “iblis”le eş değer görülmeye başlanmıştır. Luther Link, bu konuyla ilgili şu bilgileri kaydetmiştir: “Eski Ahit’in Eyüp Kitabı’nda Satan, Tanrı’nın Meclisi’nin bir üyesidir. Satan, müfettiş ya da savcılık gibi bir mevkidir. Satan bir unvandır; hiç kimsenin adı değildir. Satan, Şeytan değildir (ancak sonradan Hristiyan tefsirlerinde öyle olmuştur). Eyüp Kitabı dışında Eski Ahit’e dahil edilen kitaplarda, Satan’ı çok nadir görebilirsiniz. gördüğünüz yerdeyse önemsizdir. Tanrı’nın düşmanına –Şeytan- Luka ve Matta İncillerinde ‘diabolos’ denir. Latinceye ‘diabolus’ olarak çevrilmiştir. Satan ve Şeytan farklıydı. Ancak İsa’dan üç yüzyılı aşkın bir zaman önce Eski Ahit’i Yunancaya çeviren ve İbranice ‘Satan’ı ‘diabolos’ olarak geçiren İskenderiyeli Yahudiler bir joker sunmuş oldular. Böylece Eski Ahit’teki ve Yeni Ahit’teki Şeytan, farklı anlama gelse de aynı adı paylaştı.” (Link. 2003: 28-29)

³ “Satan”dakine benzer bir durum “Lucifer” için de geçerlidir. “Lucifer”deki anlam değişimi için bk. Link, 2003: 33-34.

⁴ Âdem ile Havva’nın Tanrı tarafından “cennet”te yaratılışını, şeytana uyararak yeme yasağını ihlal etmeleri nedeniyle cennetten çıkarıldıklarını benzer ifadelerle aktaran “Kitâb-ı Mukaddes” ile “Kur’an”, ilk günahkârların cennetten çıkarılmadan önce Tanrı tarafından bağışlanıp bağışlanmadıkları konusunda birbirinden ayrılmaktadır. “Kur’an”, yaptıklarından dolayı pişman olarak tövbe eden Âdem ile Havva’nın bağışlanmasıyla ilgili şu ibarelere yer vermektedir: “Bu durum devam ederken Âdem, Rabbinden bir takım ilhamlar aldı ve derhal tevbe etti. Çünkü Allah tevbeleri kabul eden ve merhameti bol olandır.” (Bakara: 37) Konu üzerinde duran araştırmacılar Orhan Hançerlioğlu, bu durum hakkında şunları yazmıştır: “Bu ilk günah üzerinde Tevrat’la Kur’an arasında şöyle bir ayrılık vardır: Müslümanların tanrısı Âdem’in tövbesini kabul eder; sadece onları yeryüzüne indirmekle yetinir. Yahudilerin tanrısıysa Âdem’le Havva’yı ve onlarla birlikte yılan’ı lanetler. İsa’nın kendini feda edip çarmıha gerilmekle insan soyunu bağışlattığı konusu Hristiyan dünyasında XVI. Yüzyıla kadar tartışılmıştır. XVI. Yüzyılda kilise bu konuda kesin kararını vermiş ve İsa’nın fedakârlığıyla tanrı öfkesinin yatışmış olduğunu bildirmiştir.” (Hançerlioğlu, 1993: 213-214)

⁵ <http://www.seslisozluk.com>’a girilerek arama kutucuğuna “Âdem” yazıp İngilizce karşılıkları sorgulandığında “Adam”ın yanı sıra “want” (istemek, dilemek, istek, yoksul olmak, fakirlik, aç olmak, eksik olmak, eksiği olmak, sıkıntı, yokluk), “lack” (mahrum kalmak, eksiklik, gereksinim, ihtiyaç, noksan, yetersizlik, olmamak), “naught” (hiç, sıfır, hiçbir şey), “(fig) death” (fig: İncir, yemiş, üst baş, giyim kuşam; death: Ölüm, ecel, tükeniş, yıkım, ölme), “perdition” (cehennem azabı, ruhun azabı, lanetlenme, mahvolma, helak), “nonexistence” (var olmama, yokluk), “dead” (ölü, acımasız, bozuk, cansız, dermansız, durgun, donuk, ruhsuz, soğuk, sönmüş, unutulmuş) ile karşılaşılmaktadır. Söz konusu karşılıklar, “Âdem” ve “adem” kelimelerini kapsamaktadır. “Yokluk ve hiçlik”

haline getiren Hristiyan ilahiyatı, Hz. İsa'yı göğe yükselerek düşüş sürecini tersine çeviren, "ilk günah" ya da "aslı günah"ın bedelini ödeyerek insanlığın kurtuluşunu sağlayan kutsal bir kişilik olarak algılamıştır.⁶

Söz konusu kutsal kitaplarla bazı yaratılış mitlerinde Tanrı tarafından yaratılan ilk insanların cennetten çıkarılma ya da düşürülmelerinin nedeni, şeytana uymaya, yani yeme yasağıyla (yasaklanmış ağacın yasaklanmış meyvesi) çıplaklığa (bir başka deyişle karşı cinsin bedenini ve cinselliği keşfe) bağlanarak izah edilmiştir. İslam'ın kutsal kitabı "Kur'an"ın "Bakara", "A'raf" ve "Tâ'hâ" surelerinde Âdem ile Havva'nın şeytan tarafından baştan çıkarılarak yasak ağaçtan yemeleriyle çıplak kalmaları şu ayetlerle anlatılmıştır:

"Biz: Ey Âdem! Sen ve eşin (Havva) beraberce cennete yerleşin; orada kolaylıkla istediğinizi zaman her yerde cennet nimetlerinden yeyin; sadece şu ağaca yaklaşmayın. Eğer bu ağaçtan yerseniz her ikiniz de kendine kötülük eden zalimlerden olursunuz, dedik.

Şeytan onların ayaklarını kaydırıp haddi tecavüz ettirdi ve içinde bulundukları (cennetten) onları çıkardı. Bunun üzerine: Bir kısmınız diğerine düşman olarak ininiz, sizin için yeryüzünde barınak ve belli bir zamana dek yaşamak vardır, dedik.

Bu durum devam ederken Âdem, Rabbinden birtakım ilhamlar aldı ve derhal tevbe etti. Çünkü Allah tevbeleri kabul eden ve merhameti bol olandır.

anlamlarına gelen "âdem" kelimesi için verildiğini düşündüğümüz diğer karşılıkların. Hz. Âdem'in cennetten çıkarılmasından sonra maruz kaldığı durum (noksanlık, ölümlülük, bozukluk, fakirlik, sıkıntı hali, vd.) ile şeytan ve kötülüğün "hiçlik, yokluk" olarak algılanmasının dikkate alınmasında yarar vardır.

⁶ Bu algılama, büyük oranda Pavlus'un yorumlarından kaynaklanmıştır. Araştırmacı Cengiz Batuk, bu algılama biçimi hakkında değerli aktarımlarda bulunmuştur: "Pavlus'a göre, günah ve ölüm yeryüzüne bir tek adam yüzünden gelmiştir ve tıpkı geldiği gibi bir tek adam sayesinde gidecektir. Birinin suçu birçoklarının ölmesine neden olmuştur ama Tanrı'nın lütfu ve İsa Mesih'in lütfuyla verilen bağış da tüm insanların yararına olmak üzere aynı şekilde çoğalır. Nasıl ölüm ve günah herkese sirayet etmişse, aklanma da herkesi kuşatacaktır. Pavlus'a göre nasıl bir adamın söz dinlemezliği yüzünden birçokları günahkâr kılındıysa yine bir adamın söz dinlemesiyle birçoğu doğru kılınacaktır." (Batuk, 2006: 48) "Pavlus, Âdem'den hareketle İsa Mesih'in misyonunu açıklama yoluna gitmiş ve Tanrı'nın yeni planı olarak adlandırdığı Mesih'te kurtuluş teorisini oluşturmuştur. Mesih'in çarmıhta bir kurban olarak canını feda etmesi, acı çekmesi için ilk insanın günah işlemesi ve düşmesi gerekmektedir. Âdem günahı işlememiş olsaydı İsa Mesih'in misyonu da ortadan kalkardı. Âdem ve İsa Mesih insanlık tarihinin ilkleri olma anlamında paralellikler taşıdıkları kadar zıtlıklar taşırlar. İkisi de insanlık için birer başlangıçtır. Âdem, günahın, ölümün, acının, bedene mahkûmiyetin başlangıcı iken İsa Mesih ölümsüzlüğün, özgürlüğün, bedenin, kötülüğün, Şeytanın ve günahın esaretinden kurtulmanın, bağışlanmanın başlangıcıdır. İnsanlık Âdem'de ölürken, ölüme mahkûm olurken İsa Mesih'te dirilir ve yaşama kavuşur. Biri öldürürken diğeri diriltir." (Batuk, 2006: 49)

Dedik ki: Hepiniz cennetten inin! Eğer benden size bir hidayet gelir de her kim hidayetime tabi olursa onlar için bir korku yoktur ve onlar üzüntü çekmezler.” (Bakara: 35-38)

“(Allah buyurdu ki): Ey Âdem! Sen ve eşin cennette yerleşip dilediğiniz yerden yeyin. Ancak şu ağaca yaklaşmayın! Sonra zalimlerden olursunuz.

Derken şeytan, birbirine kapalı ayıp yerlerini kendilerine göstermek için onlara vesvese verdi ve: Rabbini size bu ağacı sırf melek olursunuz veya ebedi kâlanlardan olursunuz diye yasakladı, dedi.

Ve onlara: Ben gerçekten size öğüt verenlerdenim, diye yemin etti.

Böylece onları hile ile aldattı. Ağacın meyvesini tattıklarında ayıp yerleri kendilerine göründü. Ve cennet yapraklarından üzerlerini örtmeye başladılar. Rableri onlara: Ben size o ağacı yasaklamadım mı ve şeytan size apaçık bir düşmandır, demedim mi? diye nida etti.

(Âdem ile eşi) dediler ki: Ey Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan mutlaka ziyân edenlerden oluruz.

Allah: Birbirinize düşman olarak inin! Sizin için yeryüzünde bir süreye kadar yerleşme ve faydalanma vardır, buyurdu.

“Orada yaşayacaksınız, orada öleceksiniz ve orada (diriltilip) çıkarılacaksınız” dedi.

Ey Âdemoğulları! Size ayıp yerlerinizi örtecek giysi, süslenecek elbise yarattık. Takva elbisesi... İşte o daha hayırlıdır. Bunlar Allah'ın ayetlerindendir. Belki düşünüp öğüt alırlar (diye onları indirdi).

Ey Âdemoğulları! Şeytan, ana-babanızı, ayıp yerlerini kendilerine göstermek için elbiselerini soyarak cennetten çıkardığı gibi sizi de aldatmasın. Çünkü o ve yandaşları, sizin onları göremeyeceğinizi yerden sizi görürler. Şüphesiz biz şeytanları, inanmayanların dostları kıldık.” (A'raf: 19-27)

“Bunun üzerine: Ey Âdem! Dedik, bu, hem senin için hem de eşin için büyük bir düşmandır. Sakın sizi cennetten çıkarmasın; sonra yorulur, sıkıntı çekersin!

Şimdi burada senin için ne acıkmak vardır, ne de çıplak kalmak.

Yine burada sen, susuzluk çekmeyecek, sıcaktan da bunalmayacaksın.

Derken şeytan onun aklını karıştırıp “Ey Âdem! Dedi, sana ebedilik ağacını ve sonu gelmez bir saltanatı göstereyim mi?”

Nihayet ondan yediler. Bunun üzerine kendilerine ayıp yerleri göründü. Üstlerini cennet yaprağı ile örtmeye çalıştılar. (Bu suretle) Âdem Rabbine asi olup yolunu şaşırdı.

Sonra Rabbi onu seçkin kıldı; tevbesini kabul etti ve doğru yola yöneltti.

Dedi ki: Birbirinize düşman olarak hepiniz oradan (cennetten) inin! Artık benden size hidayet geldiğinde, kim benim hidayetime uyarırsa o sapmaz ve bedbaht olmaz.

Kim de beni anmaktan yüz çevirirse şüphesiz onun sıkıntılı bir hayatı olacak ve biz onu, kıyamet günü kör olarak haşredeceğiz.” (Tâ'hâ: 117-124)

“Kur’an”da yasaklanan ağacın cinsi (dolayısıyla yasaklanan meyve) hakkında herhangi bir bilgi yer almazken⁷, şeytanın Âdem ile Havva’yı kandırmak için başvurduğu yöntem ve gerekçeler, “Bakara” suresinde açık bir şekilde anlatılmıştır: *“Derken şeytan, birbirine kapalı ayıp yerlerini kendilerine göstermek için onlara vesvese verdi ve: Rabbiniz size bu ağacı sırf melek olursunuz veya ebedi kânlardan olursunuz diye yasakladı, dedi.”*

İlgili ayetten de anlaşılacağı üzere, yasaklanmış ağaçtan yedikleri anda Âdem ile Havva cinsel organlarının farkına varmışlardır. Âdem ile Havva’nın önceden de söz konusu organlarının farkında olduğunu söylemek mümkündür. Kanaatimizce burada asıl ifade edilen şey, yasak ağaç ve şeytan yüzünden maruz kalınan çıplaklıkla karşı cinslerin birbirlerinin bedenlerinin, yani cinselliklerinin farkına varmalarıdır. Yeme yasağının ihlaliyle ortaya çıkan çıplaklık, cinsellik içgüdüsünü ya da arzusunu tetiklemiş, cinsel organların vücutta biriken idrarın vücuttan dışarı atılmasının dışında, başka bir işlevinin daha olduğu gerçeğini fark ettirmiştir. Şeytanın tahriki ve yeme yasağının ihlali nedeniyle ortaya çıkan çıplaklık ve karşı cinsin bedeniyle cinselliğin farkına varılması üzerinde biraz aşağıda tekrar durulacaktır.

“Tâ’hâ” suresinde de ifade edildiği gibi, cennette yaşayan Âdem ile Havva için açlık, susuzluk, çıplaklık ve sıcaktan kavrulmak diye bir şey yoktur. Bütün bu olumsuz özellik ya da durumlar, tıpkı ölüm, hastalık, acı ve keder gibi, yasağın ihlali sonrasında ortaya çıkmıştır.

İlk insanların yaratılışını ve cennetten çıkarılışını “Kur’an”’a benzer bir şekilde anlatan “Kitâb-ı Mukaddes”te yasaklanan ağaçtan “iyiyle kötüyü bilme ağacı” olarak söz edilmektedir.⁸ Rab Tanrı tarafından imar edilen “Aden”de⁹ yer

⁷ İslam dünyasında Tanrı tarafından yasaklanan ağacın (“Şecere-i Memnua”, “Şecere-i Huld”) buğday ağacı olduğuna dair yaygın bir kanaat oluşmuştur. Bu kanaatin oluşumunda Yahudi geleneğinin etkisinden de söz etmek mümkündür. Rabguzi’nin meşhur Kısasü’l-Enbiya’sında da yasaklanan ağacın buğday ağacı olduğuna dikkat çekilmektedir: “Yılan agzın açdı İblis yılanın tili altında yaşandı, uçmağa kiwüirdi, yılan Âdem ve Havvanın tahtında utru kelip tukurdi, agzının tili altında İblis sözledi, Âdem yılan sözün tinlemedi erse Havvaga yüzün öwürdi tişi köñli yumşak bolur tep Havvaga sözledi; hiç bilür mü-sen-sen **bugday yıgaç**ıdın sizni Teñri ne üçün yıgdı? Havva aydı: bilmes-men. İblis aydı: anın üçün yıgdı kim ol yıgaçdın yese uçmahda mengü kalur takı uşmah mülkindin ardılmaz tep...” (Rabguzi, 1997: 16-17)

⁸ Yahudi geleneğinde yasak ağacın meyvesinin incir, üzüm ya da buğday olduğuna inanılmıştır. Söz konusu ağacın meyvesinin “elma” olduğuna dair inanış ise daha çok Hristiyan geleneğiyle sanatı tarafından işlenmiştir. Kimi araştırmacılar, “Kitâb-ı Mukaddes”te yer alan ağacın gerçek bir ağaç olmadığını, bir sembol olduğunu ifade etmiştir. İskenderiye Yahudiliği ile “Tevrat”ı Platon (Eflatun)’un felsefesi ışığında yorumlamaya çalışan Philon (MÖ. 25-MS. 50), yasak ağacın cinsel ilişkiyi ifade ettiği düşüncesindedir. Bazı kilise çevreleri de bu düşüncede olmakla birlikte, bu görüş çok fazla benimsenmemiştir.

alan ağacın meyvelerinden yenilmesi, henüz “kadın” (yasağın ihlalinin sonras) Âdem tarafından kendisine “yaşam, hayat” anlamına gelen Havva adı verilecektir) yaratılmadan önce Âdem’e yasaklanmıştır: “Ona, “Bahçede istediğın ağacın meyvesini yiyebilirsin” diye buyurdu, Ama iyiyle kötüyü bilme ağacından yeme. Çünkü ondan yediğın gün kesinlikle ölürsün.” (Yaratılış 2: 16-17)

Ayetten de anlaşılacağı üzere, “iyiyle kötüyü bilme ağacı”ndan meyve yemenin sonucu ölümdür. Âdem’in yalnız kalmasını iyi görmeyen Rab Tanrı tarafından erkeğın (Âdem’in) kaburga kemiğinden “kadın” yaratılır. Her ikisi de Aden’de çıplak bir şekilde yaşamaktadır ve henüz utanmak nedir bilmemektedirler. Yani, kadın ve erkek birbirlerinin bedenlerini ve cinselliğini henüz fark etmemiş ya da keşfetmemiştir: “Âdem de karısı da çıplaktılar, henüz utanç nedir bilmiyorlardı.” (Yaratılış 2: 25)

Çıplaklık ve özellikle de cinselliğın fark edilmesi ve utanma duygusunun ortaya çıkışı, “Bahçe”deki yabanıl hayvanların en kurnazı olan yılanın (şeytanın) Âdem ile “kadın”ı kandırarak Rab Tanrı tarafından yasaklanmış olan “iyiyle kötüyü bilme ağacı”nın meyvelerinden yedirmesiyle mümkün olacaktır. Yasaklanan meyveyi yiyen Âdem ile karısının gözleri açılır ve böylece çıplak olduklarını anlarlar. “Kitâb-ı Mukaddes”in tabunun ihlaliyle ilgili anlatımında yılanın (şeytanın) ilk olarak “kadın”ı baştan çıkardığına vurgu yapılmaktadır. Şeytanın “yılan” biçiminde tasavvur edilmesi ve söz konusu “yılan”ın ilk olarak “kadın”la muhatap olması ve onu kandırması, “yılan” ve “fallus” ilişkisini, dolayısıyla cinselliğini çağrıştırmaktadır.¹⁰

“Kur’an”daki yasak ağaçtan yedikten sonra gizli ayıp yerlerini gören Âdem ile Havva’nın yasak ağaçtan yemeden önce giyinik olup olmadıkları da tartışılabilir. “A’raf” suresinde geçen “birbirine kapalı ayıp yerler” ibaresinin, örtülü olmak değil de daha çok açık ya da çıplak olmanın göröl(e)memesi anlamına gelebileceğini düşünülebilir fakat yine “A’raf” suresinde yer alan şu ifade Âdem ile Havva’nın yasağın ihlalinin önce en azından ayıp olan yerlerinin örtülü olduğunu ortaya koymaktadır: “Şeytan, ana-babanızı, ayıp yerlerini kendilerine göstermek için elbiselerini soyarak cennetten çıkardığı gibi sizi de aldatmasın”.¹¹ Yasağın ihlalinin önceki durum her ne olursa olsun, hem “Kitâb-ı Mukaddes” hem de

⁹ “Kitâb-ı Mukaddes”teki cennet ve ilk insanlarla ilgili anlatımların Sümer ve Akad mitolojilerindeki anlatımlarla olan benzerlikleri için bk. Hooke, 2002: 155-160.

¹⁰ “Kadın”la “yılan” arasındaki ilişkinin mitoloji ve dinlerdeki oluşum, gelişim ve evrimi üzerine yapılmış kimi kapsamlı tespit ve yorumlar için bk. Campbell, 1992; Eliade, 2003a: 178-181.

¹¹ İlk insanların bedenlerinin başlangıçta tüy, tırnak ve kabuk türünden nesnelerle kaplı olduğuna ve bunların meydana gelen bir hastalık (“illet”) ya da yasağın ihlalinin sonras dökölüğüne dair inanış, Türkler tarafından meydana getirilen sözlü ve yazılı ürünlerde de yer bulmuştur. Konu hakkında bk. Aça, 2008.

“Kur’an”da çıplaklığın, özellikle de cinsel organların farkına varılmasını sağlayan şeytandır. Cennet ya da Aden’de yaşayan ilk insanlar için de asıl sorun buradan itibaren başlamaktadır. Çıplaklığın ve cinselliğin farkına varış, cinsel birleşmeyi ve üremeyi mümkün kılacak, ilk insanlardan türeyenler de ölümlü varlıklara dönüşeceklerdir. Cinselliğin farkına vardıktan sonra yeryüzüne indirilen ilk insanlardan türeyenlerin sayısı giderek artacak ve ruhları çalmayı amaçlayan şeytan için kıyamete kadar sürecek olan av sezonu açılmış olacaktır.

“Kitâb-ı Mukaddes”te yılan, kadına “*Tanrı gerçekten, bahçedeki ağaçların hiçbirinin meyvesini yemeyin dedi mi?*” (Yaratılış 3: 1) diye sorduğunda kadın, “*Bahçedeki ağaçların meyvelerinden yiyebiliriz ama Tanrı, bahçenin ortasındaki ağacın meyvesini yemeyin, ona dokunmayın; yoksa ölürsünüz dedi*” (Yaratılış 3: 2) diyerek cevap verir. Bunun üzerine yılan, şu cümlelerle kadını yasağı ihlale ikna edecektir: “*Kesinlikle ölmezsiniz*” dedi, *çünkü Tanrı biliyor ki, o ağacın meyvesini yediğinizde gözleriniz açılacak, iyiyle kötüyü bilerek Tanrı gibi olacaksınız.*” (Yaratılış 3: 3-5)

Ağacın güzel, meyvesinin yemek için uygun ve bilgelik kazanmak için çekici olduğunu gören “kadın”ın yasağı ihlalden sonra olanlar, “Kitâb-ı Mukaddes”te şu şekilde anlatılmaktadır: “*Meyveyi koparıp yedi. Yanındaki kocasına verdi, o da yedi. İkinin de gözleri açıldı. Çıplak olduklarını anladılar. Bu yüzden incir yaprakları dikip kendilerine önlük yaptılar. Derken, günün serinliğinde bahçede yürüyen RAB Tanrı’nın sesini duydular. Ondan kaçıp ağaçların arasına gizlendiler. RAB Tanrı Âdem’e, “Neredesin?” diye seslendi. Âdem, “Bahçede sesini duyunca korktum. Çünkü çıplaktım, bu yüzden gizlendim” dedi. RAB Tanrı, “Çıplak olduğunı sana kim söyledi?” diye sordu, “Sana meyvesini yeme dediğim ağaçtan mı yedin?” Âdem, “Yanıma koyduğum kadın ağacın meyvesini bana verdi, ben de yedim” diye yanıtıladı. RAB Tanrı kadına, “Nedir bu yaptığın?” diye sordu. Kadın, “Yılan beni aldattı, o yüzden yedim” diye karşılık verdi.*” (Yaratılış 3: 6-13)

Yukarıdaki satırlardan da anlaşılacağı üzere çıplaklığın farkına varış, yılanın (şeytanın) devreye girmesi ve yasak meyvenin yenilmesinden sonradır. Yasaklanan ağaçtan yenen meyve, “gözleri açmış”, çıplaklığı fark ettirmiş ve utanma duygusunu geliştirmiştir. Yılan (şeytan) yüzünden gerçekleşen yasağın ihlali ile çıplaklığın/cinselliğin keşfi, Âdem ile Havva için çok daha ağır bir sonucu doğurmuştur: Aden bahçesinden, yani cennetten çıkış! “Kitâb-ı Mukaddes”in Aden bahçesine bakmakla yükümlü, ölümsüz, acı, dert, keder nedir bilmeyen Âdem’i, yılanla ona uyan kadın yüzünden cennetten çıkarılarak hayat boyunca emek vermeden yemek bulamayacak (“toprağa dönene dek ekmeğini alın teri ile kazanacak”), yaban otu yemek zorunda kalacak, topraktan yaratıldığı için toprağa dönecek, yani fani (ölümlü) bir varlığa dönüşecektir. Şeytanı ve “fallus”u

simgeleyen yılan lanetlenip karnı üzerinde sürünerek toprak yemeye mahkûm edilirken, kadın (yani Havva) da acı çekerek çocuk doğuracak, kocasına karşı istek duyacak ve bu nedenle onun tarafından yönetilecek bir ölümlü halini alacaktır. Cennetten çıkarılan ilk insanlarla onların soyundan gelecek olan diğer insanlar için başlayacak olan eziyetli, çileli, hastalıklı ve ölümlü yeryüzü süreci (“sürgün” ya da “düşüş”), Rab Tanrı’nın şu son eylemleriyle gerçek anlamda başlayacaktır: “*RAB Tanrı Âdem’le karısı için deriden giysiler yaptı, onları giydirdi. Sonra, ‘Âdem iyiyle kötüyü bilmekle bizlerden biri gibi oldu’ dedi, ‘Artık yaşam ağacına uzanıp meyve almasına, yiyip ölümsüz olmasına izin verilmemeli.’ Böylece RAB Tanrı, yaratılmış olduğu toprağı işlemek üzere Âdem’i Aden bahçesinden çıkardı. Onu kovdu. Yaşam ağacının yolunu denetlemek için de Aden bahçesinin doğusuna Keruvlar ve her yana dönen alevli bir kılıç yerleştirdi..*” (Yaratılış 3: 21-24)¹²

“Kur’an”ın Âdem ile Havası, yaptıklarından pişman olup tövbe ederek af diledikleri için yeryüzüne indirilmeden önce Tanrı tarafından affedilirken “Kitâb-ı Mukaddes”in Âdem ile Havva’sı için böyle bir durum söz konusu değildir. “Kitâb-ı Mukaddes”in Rab Tanrı’sı, yasak ağacın meyvesinden yiyen, iyiye ve kötüyü bilmekle kendilerinden birisi gibi olduğunu düşündüğü Âdem’e karşı çok daha acımasızdır. Âdem’in maruz kaldığı gazabın en önemli sebeplerinden birisi de, karısının (yani, kadının) sözünü dinlemesidir. “Kur’an”da yasağın ilk olarak kadının mı yoksa erkeğin mi ihlal ettiği hakkında herhangi bir bilgi verilmezken “Kitâb-ı Mukaddes”te yasak meyveyi ilk yiyenin “kadın” olduğuna özellikle vurgu yapılmıştır. Her iki kutsal kitapta da erkekle kadının birbirlerine düşman olarak cennetten çıkarıldığından söz edilmektedir. Karşı cinsler arasında yeryüzünde yaşanan “çatışma” ve “düşmanlığın” nedeni, yasağın ihlaliyle Tanrı’nın isteğine (öfkesine) bağlı olarak izah edilmek istenmiş gibidir.

Hem “Kur’an” hem de “Kitâb-ı Mukaddes”teki cennetten çıkarılma/düşürülme ile ilgili bölümler bir bütün olarak ele alındığında, doğu ve batıda ortaya çıkan bazı dinsel yorumlarda Tanrı’nın memuru olarak da algılanan şeytanın¹³ Âdem’le Havva’nın yasaklanan ağaçtan yedikleri takdirde neler

¹² MS. 325’te İznik Konsülü tarafından yasaklanan ve günümüzde de Pavlus’un “İncil” yorumunu benimsemiş olan kilise tarafından reddedilen “Barnabas İncili” de, ilk insanların cennetten çıkarılışını, cennetin kuzey kapısında nöbet tutan yılanın ağzına giren şeytanın Havva’yı baştan çıkarıp yasak meyveleri (elma ve mısır) yedirmesine bağlayarak izah etmiştir. İşledikleri günah nedeniyle cennetten çıkarılan Âdem ile Havva’nın kurtuluşunu Âdem’den önce yaratılmış olan Hz. Muhammed’in yeryüzüne elçi olarak indirilmesinde gören “Barnabas İncili”nin anlatımı için bk. <http://www.kutsal-kitap.biz/incil/barnabas/5/> (27. 03. 2009)

¹³ Kötülük kavramı, kötülüğün kaynağı, biçimleri ve sonuçları, kötülüğün efendisi ve simgesi olarak görülen şeytan (İblis, Satan, Lucifer, vd.), dinlerle felsefî sistemlerin üzerinde en çok durdukları konuların başında gelmektedir. Nitekim Gerald Messadie’nin Şeytanın Genel Tarihi (1998) adlı kitabı, Jeffrey Burton Russel’in kötülükle şeytanın tarihini yazmak amacıyla kaleme aldığı “Şeytan”

olacağını bildiğini düşünmek mümkündür. Şeytana uyarak yasaklanan ağaçtan yemek, çıplaklığın/cinselliğin fark edilmesine; ölüm, hastalık, acı ve keder bilmeyen ilk insanların yeryüzüne indirilerek ölümlü, hastalıklı, acılı ve kederli, çalışmak ve üremek zorunda olan fani varlıklar olarak hayat sürmelerine neden olmuştur.¹⁴ Yasaklanan meyveyi tattıkları anda cinsel organlarının vücutta biriken idrarı atmanın dışında başka bir işlevinin daha olduğunun farkına varan Âdem ile Havva'nın cinselliğe karşı olan ilgileri açık bir şekilde ortaya çıkmıştır. Cennette her türlü nimetten sınırsızca faydalanırken, şeytanın söylemiyle “sonsuz

(Russel, 1999), “İblis” (Russel, 2000), “Lucifer” (Russel, 2001a) ve “Mephistopheles” (Russel, 2001b) konulu çalışmalarıyla Mircea Eliade'nin Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi (2003b) adlı üç ciltlik kitabı, kötülükle şeytanın dinsel inançlar ve düşüncelerdeki yerini kapsamlı bir şekilde ortaya koymuştur. Kötülüğün kökenlerini kozmosu (Tanrısal düzeni) bozmakla yükümlü olduğuna inanılan “asi” şeytana dayandıran görüşlerin yanı sıra, kötülüğün tıpkı iyilik gibi, Tanrı'nın izni ve iradesiyle söz konusu olabileceğini ileri süren görüşler de olmuştur. İslam da dâhil olmak üzere bazı dinler, şeytana kıyamete kadar yaşama ve insanları doğru yoldan saptırma fırsatını bizzat Tanrı'nın verdiğini ifade etmiştir (A'raf: 12-18, İsra: 61-64). Üç büyük dine göre şeytan, Tanrı'nın yarattığı üstün meleklerden birisidir, kibri ve kıskançlığı nedeniyle Tanrı'nın huzurunda kovulmuştur. O, başlangıçta iyidir ve kendi iradesiyle kötüyü seçmiştir. “Şeytan'ın varlığı iyidir; onun kötülüğü özgür istencinin cahilce kötü kullanılmasından kaynaklanır. Onun itici gücü Tanrı'ya ve insanlığa yönelik kıskançlıktır. Fakat Şeytan Tanrı'nın yalnızca düşmanı değildir; Tanrı'nın “hizmetkâr”ı ve “doğrulamayı”dır da: Tanrı erdem ile günahı ayırt etmemize yardım etmek, mücadele yoluyla erdeme ulaşmamıza izin vermek, alçakgönüllülüğü öğretmek, kötülüğü fark edip ondan nefret etmemize olanak tanımak ve Tanrı'nın gücüne bağımlılığımızı öğretmek için Şeytan'ın bizi ayartmasına izin verir.” (Russel, 2001a: 35) Fakat şeytanla ilgili bu yorum, bütün dinler ya da dinsel yorumların ortak bir kabulü değildir. Özellikle de gnostik öğretiyi ve dolayısıyla “düalizm”i benimseyen dinsel yorumlar, şeytanın Tanrı tarafından yaratılmış olduğu düşüncesine karşı çıkmıştır. Bilindiği üzere “düalizm”, gnostik öğretinin bir ürünüdür. Düalist düşünce, şeytanı iyiliğin ve kötülüğün Tanrısından bağımsız bir karanlık ve kötülük Tanrısı olarak nitelendirir. İnsanı evrenin kökenini, insanın yaratılış nedenini, Karanlıklar Prensi'nin kullandığı yöntemleri ve Işığın Babası'nın geliştirdiği karşı yöntemleri bilme yolu ile “selamet”e davet eden Mani dinine göre, kötülüğün egemen olduğu bir kozmos, aşkın ve iyi Tanrı'nın değil, ancak onun düşmanının (yani, şeytanın) eseri olabilecektir. Şeytanla özdeşleştirdiği maddeye ve bedene (dolayısıyla “tenel isteklere” ve “arzu”ya) karşı son derece katı bir tavır koyan Mani kozmolojisine göre Âdem ile Havva da biri erkek diğeri dişi iki demonun çiftleşmesi sonucunda dünyaya gelmiştir (Eliade, 2003b: 438). Asya Gnostisizmi, Anadolu üzerinden Trakya ve Bulgaristan'a yayılmıştır. Batıyı da etkileyen düalist yorum, Ortodoks Hristiyan anlayışı tarafından sapkınlık olarak nitelendirilen Bulgar ve Bizans Bogomillerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Batıda “mutlak” ve “ılımlı” diye ikiye ayrılan düalistlerin Tanrı ve şeytan (başlangıçta Tanrı'nın sağında oturan kâhya Satanael) ile ilgili görüşleri için bk. Russel, 2001a: 45-52.

¹⁴ Bu satırlardan ergenlikle birlikte başlayan cinselliğin, Musevi, Hristiyan ve Müslüman toplumlarca, şeytanın en önemli silahlarından birisi olarak algılandığı sonucunu çıkarabiliriz. İlk insanlara cinselliği keşfettirerek onları yeryüzüne indiren/düşürten (başka bir deyişle felakete sürükleyen) şeytanın yine cinselliği kullanarak Âdem ile Havva'nın çocuklarını felakete (ki, bu felaket Tanrı'nın merhametiyle bağışlayıcılığından mahrum kalmak anlamına gelmektedir) sürükleyeceğine dair yaygın bir söylemden söz etmek mümkündür.

olabilmek” ve “melekleşebilmek” için şeytana uyan ilk insanlar, bu eylemleriyle sınırlı, sonlu dünya hayatını elde etmişlerdir. Yeme yasağını ihlal ederek birbirlerinin bedenlerini fark eden, cinselliği keşfeden Âdem’le Havva için “sabilik” (sorumsuzluk, çocukluk, saflık) dönemi son bulmuş; yaratana, kendilerine ve diğer insanlara karşı sorumluluk gerektiren, dünya üzerindeki meşakkatli hayatı sürdürebilmek için çalışmayı ve muhtelif kurallara uymayı zorunlu kılan, günah ve hatalarla kirlenmeye mahkûm olan “yetişkinlik” ya da “ergenlik” dönemi başlamıştır.

2. Âdem ile Havva’nın Yeryüzündeki Çocuklarının Ergenliğine Dair

“Kitâb-ı Mukaddes” ile “Kur’an”daki gerçekleşmesinde bedenle cinselliğin keşfinin ciddi anlamda etkili olduğunu düşündüğümüz cennetten “çıkış” ya da “düşüş” ile ergenliğe geçişin neden olduğu “çıkış” ya da “düşüş” arasındaki paralellikleri ortaya koyabilmek için Âdem ile Havva’nın yeryüzündeki çocuklarının ergenliğe geçişi ve ergenlikle birlikte ortaya çıkan bireysel yükümlülükleri üzerinde kısaca durmak gerekecektir. Söz konusu bireysel yükümlülükler, hem dinsel hem de dünyevî (sosyal) bir karakter arz etmektedir. Dinsel ve dünyevî sorumluluklar, “Kur’an”a inanan Müslüman toplumların yanı sıra, “Kitâb-ı Mukaddes”e inanan toplumlarca da önemsenmekle birlikte¹⁵ tespit, karşılaştırma ve değerlendirmelerimiz sırasında daha çok Müslüman toplumların inanç ve algılamaları üzerinde yoğunlaşacağız. Bunda da Müslüman toplumlarca çocukların Hristiyanlığın aksine günahsız doğduklarına, hata ve günahlar yüzünden “kirlenme”nin ergenlikle başladığına dair inancı etkili olacaktır.

İslam toplumlarında, Hristiyanlığın son dönemlere kadar getirdiği anlayışın tersine dünyaya gelen çocuk “sabi”, “masum”, “sorumsuz”, “saf” ve “temiz”dir. Onun bu durumu, Âdem ile Havva’nın cennetteki yasak meyveyi yemeden önceki durumuna benzemektedir. Bütünüyle kendisini dünyaya getiren “baba” (erkek egemen geleneksel toplumlarda annenin de bağımlı olduğu “baba”ya¹⁶) ile “anne”ye bağımlı olan, herhangi bir dinsel ve dünyevî (sosyal) sorumluluğu bulunmayan, henüz günah ve hatalarla kirlenmemiş olarak kabul edilen masum çocukların durumu, ergenlik döneminden itibaren değişmekte, bu dönemden

¹⁵ Yahudi geleneğinde erkek çocukların ergenliğine “bar mistva” (emrin oğlu), kız çocuklarınkine ise “bat mistva” (emrin kızı) denilmektedir. Kız ve erkek çocukların ergenlikleri, toplumsal boyutludur ve çocuklar, tıpkı İslam toplumlarında olduğu gibi, ergenlikle birlikte “Tora”nın emirlerini yerine getirmeye başlamaktadırlar. “Tora”nın buyruklarını yerine getirme yaşına gelen çocuklar, artık toplumun olgun bireyleridirler. Konu hakkında bk. http://www.sevivon.com/show_concept.asp?id=1 (01. 04. 2009)

¹⁶ Bu noktada “baba”nın gökteki “Tanrı”nın yaratma vasfını yeryüzünde temsil eden bir varlık olarak algılanabilirliğini göz önünde tutmakta yarar vardır.

itibaren “sabilik” bitip “hata” ve “günah”ların neden olduğu “kirlenme” ve “bozulma” dönemi başlamaktadır.

Fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden hızlı büyüme, gelişme ve olgunlaşma süreçleriyle çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi, “ergenlik” olarak tanımlanmaktadır. Çocukta ruhsal ve fiziksel bazı belirtilerin ortaya çıkması ile kendini gösteren ergenlikte erkek çocuğun gördüğü rüyada karşı cinsle cinsel ilişkiye girerek ihtilam olması (“ıslak rüya” görmesi), kız çocuğunun ise aybaşı (regl) hali yaşaması söz konusudur. Ergenlik yaşı beslenme, beden gelişimi, ırk, genetik yapı, sosyal çevre ve iklim gibi faktörlere göre değişmekle birlikte kız çocuklarında genellikle 9-12, erkek çocuklarında ise 11-14’tür. Müslüman toplumlarda ergin erkeğe “bâliğ”, kadına ise “bâliğa” denilmiştir. Anadolu’da ergenlik “bülüğ”, “ergenlik çağı” “bülüğ çağı”, ergenleşme ise “akıl baliğ olma” ya da “kendini bilme” olarak da isimlendirilmektedir.¹⁷

Ergenlik dönemi, yukarıda da ifade edildiği üzere, kız ve erkek çocuklarının ruhsal, fiziksel ve sosyal anlamda değişmeye, gelişmeye ve olgunlaşmaya maruz kaldıkları bir süreçtir. Yaşanan ruhsal ve bedensel değişimler, erkek ve kız çocuğunun benliğini, bedenini ve cinselliğini keşfetmesine, kendisinin ve karşı cinsin bedeni/cinselliği üzerine yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Ergenlik döneminde kız çocuklarında görülen belli başlı bedensel değişiklikler şunlardır: Büyüme hızlanır, meme başı belirir, kalçalar büyür, koltuk altları ve kasıklar kıllanır, meme dokusu büyür ve meme oluşumu tamamlanır, büyüme tam hızlanır, *ilk adet kanaması gerçekleşir*, hafif ses değişikliği yaşanır, adetler düzene girer, rahim ve yumurtalıklar tam olgunlaşır. Erkek çocuklarında ise testisler büyür, memede şişlikler meydana gelir, omuzlar genişler, büyüyen ve sertleşen penis kökü, kasık ve koltuk altlarında kıllanma meydana gelir, penis deri rengi koyulaşır, ses değişikliği yaşanır, “*ıslak rüya*”¹⁸ görülür, sakal çıkar, dış genital organlar olgunlaşır, üreme organlarının olgunlaşması tamamlanır, büyüme tam anlamıyla gerçekleşir.¹⁹

Ergenleşme sonrasında şaşkın ve dağınık bir görüntü arz eden, kendine özgü bir kimliği ve kişiliği olduğunu düşünerek çevresine kendisini kabul ettirme çabasına giren, kurallara ve otoriteyi temsil eden kişilere (baba, anne, vd.) karşı

¹⁷ “Akıl” ile “baliğ” kelimelerinin bir arada yer aldığı “akıl baliğ olma” deyimini, akla “Kitâb-ı Mukaddes”in “iyiyle kötüyü bilme ağacı”nı getirmektedir. “İyiyle kötüyü bilme ağacı”nın meyvesini yemek, şeytanın ifadesiyle “gözleri açacaktır”. İyi ile kötüyü bilme ya da gözlerin açılması, görme ve anlama ile, bir başka deyişle, akılla mümkün olabilecek bir şeydir.

¹⁸ “İslak rüya” ya da uykuda ihtilam olma, Anadolu’da, gece uykuda erkeğin koynuna şeytanın girmesi anlamına gelmektedir.

¹⁹ Ergenlik döneminin neden olduğu fiziksel ve ruhsal değişimle ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Malinowski. 1989: 50-55.

direnışe geçen, kendini kabul ettirme abalalarıyla maruz kaldığı kısıtlama ve baskıların yanı sıra, yaşadığı bedensel ve ruhsal değişimler nedeniyle sık sık psikolojik sorunlar yaşayan ergen için temel haz kaynağı cinselliktir ve dikkati büyük oranda karşı cinse yöneliktir. Cinsel arzuları çok yoğun olan ve cinsel kimliğinden emin olmak isteyen ergen, bu dönemden itibaren kendisini kız ya da erkek olarak hissetmeye başlamaktadır.

Yukarıda da ifade edildiği üzere, ergenlik döneminde yaşanan değişimler ruhsal ve bedenseldir. Yaşanan bedensel değişiklik ve gelişmeler, kız ve erkek çocuklarının bedenlerini ve cinselliklerini fark etmelerine ve onlar üzerine yoğunlaşmalarına neden olmaktadır. Bu yoğunlaşma, karşı cinsin bedeniyle cinselliğini de kapsamaktadır. Erkek ocukların gördükleri ilk “ıslak rüya” ile kız çocuklarının yaşadıkları ilk “aybaşı” (regl) hali, bedende yaşanan diğer pek çok değişim (cinsel organların büyüyüp gelişmesi, vd) gibi, doğrudan cinsellik ve üreme ile ilgilidir.²⁰ Ruhsal ve bedensel değişimlerle maruz kalınan baskı ve kısıtlamaların neden olduğu psikolojik sorunlar, zaman zaman ciddi sarsıntılara yol açmakta; düşünme, algılama ve ifade biçimlerini yetişkinlerinkine nazaran daha karmaşık ve savruk bir görünüme sokmaktadır. Bu dönem, kanın fokur fokur kaynadığı; düşünme, algılama ve ifade tarzlarını akıldan ziyade duyguların belirlediği bir dönemdir. Düşünme, algılama ve davranışlarını akıldan çok duygularıyla gerçekleştirildiği düşünülen ergen, akı ve kuralları temsil eden anne ve baba (erkek egemen geleneksel toplumlarda özellikle de baba) tarafından “akıl” ve “kural” kuşatması altında tutulmaktadır. Coğrafyamızda “cahil” olarak nitelendirilen erginlerin pek çok davranışı “cahillik” eseri olarak nitelendirilmekte, bu “cahillik” belli bir dereceye kadar hoş karşılanmaktadır.

Ergenlikle birlikte “sabi” (günahtsız, saf, temiz ve sorumsuz) vasfını yitirmekle karşı karşıya gelen genç kız ve erkek, “insan” ve “sosyal bir varlık” olmanın bir gereği olarak kural ve yükümlölüklerle kuşatılmakta, cezaî ehliyete sahip olmaktadır. İslam inancına göre akıllı ve ergin olan kimse, mâlî tasarruflar dışında iman, ibadet, sosyal ve hukukî düzenin bütün gereklerini yüklenir; namaz, oruç, hac, zekât gibi ibadetlerle yükümlü olduğu gibi, başkalarının malına veya canına verdiği zararlardan da sorumlu olur. Erginleşen gençler, artık “mükellef” sayılırlar. Bunlar, Tanrı’nın emirlerini yapıp yasaklarından kaçınmakla görevlidirler. Melekler o kişinin her amelini (eylemeni, günah ve sevaplarını) kaydeder.

²⁰ Halk ağızlarında erkek (daha çok erkek ocuk) cinsel organını isimlendirmek için kullanılan ve “bülüğ” kelimesiyle bağlantılı olduğunu düşündüğümüz “bölük” (bölüg, bölük, böluk) kelimesi de ergenliğin daha çok bedeni, cinsel organı ve cinselliği keşfetme anlamında algılandığı düşüncesini destekler niteliktedir.

3. Sonuç

Yukarıdaki alıntı, tespit ve değerlendirmeler göstermektedir ki, şeytana uyarak yasak meyveyi yedikten sonra bedenle cinselliğin farkına vardıkları için cennetten çıkarılan Tanrı'nın "sabi" olan ilk kullarının yazgısı ile Âdem ile Havva'nın yeryüzündeki "sabi" çocuklarının ergenlik sonrası yazgıları birbirine benzemektedir. "Islak rüya" ve "regl"²¹ sonrasında erginleşerek gençliğe adım atanların "sabilik" dönemi halleri ile Tanrı'nın ilk kullarının cennetteki halleri neredeyse birbirinin aynısıdır. Görüldüğü kadarıyla, Tanrı'nın ilk insanların yasak meyveyi yedikten sonra maruz kaldıkları zorluk ve sorumlulukları gerektiren "insanlaşma" süreçleri ile Âdem ile Havva'nın yeryüzündeki çocuklarının "ıslak rüya" ve "regl" sonrasında yaşadıkları "ergenleşme" süreçleri beden, çıplaklık ve cinsellik olguları üzerine inşa edilmiştir. Her iki süreç de hata ve günahlarla kirlenmeyi ve bozulmayı mümkün kılan, zorluk ve yükümlülükleri gerektiren yeni bir sürecin başlamasına neden olmaktadır. Her iki durumda da "cennet" yitirilmektedir. Nedenleri, motifleri ve doğurduğu sonuçlar açısından çarpıcı benzerlikler içeren her iki olgudan hangisinin "özgün model", hangisinin bu "özgün model" in bir tekrarı ya da yansıması (bu tekrar ya da yansıma, her zaman bozulmaya eğilimlidir) olduğunu tartışmak, bu yazının amaçları dışındadır. Tanrı'yı, dinleri ve bu dinlere ait anlatımları insan ya da insan topluluklarının oluşturduğunu ileri süren görüşü benimseyenler için "Kitâb-ı Mukaddes" ile "Kur'an"daki cennetten çıkarılışla ilgili anlatıların kaynağı, yeryüzündeki insanların "ergenleşme" süreci ve buna bağlı motifler olacaktır. Dünya üzerindeki her şeyi (insan, insan dışı canlılar, davranış biçimleri, nesneler, kurumlar, vd.) "başlangıç"ta Tanrı tarafından meydana getirilen "özgün model"lerin dünya üzerindeki zuhuru ya da "dünyevi" ve "bozulmaya eğilimli" bir tekrarı olarak kabul eden görüşü benimseyenlerce (ki, bu görüş "ilkel" toplumlardan günümüze

²¹ "Aybaşı" ve "hayz" olarak bilinen bu kadına özgü olayın kökenini cennetteki Havva'nın yasak meyveyi yemesine bağlayan şu yorum, cennetten çıkarılma ile ergenlik arasındaki "cinsellik" merkezli bağlantıyı ortaya koyar, ergenliğin cennete ikinci bir veda olarak algılanabileceği görüşünü destekler cinstendir: "Kaçan Havva buğday yığağın yedi erse ol yığağ yığladı, kan meñizlig nerse akdı erse ol illet Havvada zahir boldı, kıyametga tegi hayz tişilerde miras kaldı. Su'al: Hayzın müddeti on kün boldı hikmet ne ermiş? Cevab: Buğday algaı barıp kelginçe on mañım mañdı anıñ üçün on kün boldı. Su'al: Üküşü on kün azı üç kün boldı hikmet ne ermiş? Cevab: Ol buğday üç nerse birle hasıl boldı adak birle bardı, elig birle tutdı, ağız birle yedi. Anıñ üçün azı üç kün boldı." (Rabguzi, 1997: 17-18) [Günümüz Türkçesi ile: "Ne zaman ki Havva buğday ağacından yedi, o zaman ağaç ağladı. Ağaçtan kana benzer bir şey aktı. O illet Havva'da ortaya çıktı. Kıyamete kadar hayz kadınlarda miras kaldı. Sual: Hayzın müddetinin on gün olmasındaki hikmet nedir? Cevap: Buğday almak için varıp geldiğinde on parmağını bandı, onun için on gün oldu. Sual: Çoğunun on gün, azının üç gün olmasındaki hikmet nedir? Cevap: O buğday yeme işi üç şey ile gerçekleşti. Ayakla vardı, el ile tuttu, ağız ile yedi. Bunun için azı üç gün oldu."]

kadar güçlü bir şekilde sürdürülmüştür) ergenliğin kökenleri, “gerçek” ve “özgün model” olan cennetten çıkarılmadır. Yukarıda da ifade edildiği üzere, bu sorunu tartışmak, bu yazının kapsamı dışındadır. Tartışılması gereken şey, Hz. Âdem ile Hz. Havva’nın yeryüzündeki “sabi” çocuklarının maruz kaldıkları ergenlik süreciyle cennete ikinci bir kez veda edip etmedikleridir. Bize göre, her iki olgu nedenleri, biçimleri, içerdikleri motifler ve sonuçları bakımından karşılaştırıldığında ergenlik, cennete ikinci bir veda’dır.

Kaynaklar:

- AÇA, Mehmet. (2008). “Mitten Destana Beden”, *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*. 2008/2, ss. 39-58.
- BATUK, Cengiz. (2006). *Mitoloji ve Tarihsellik, Hristiyanlığın Aslı Günah Mitinin Tarihsel Dönüşümü*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- CAMPBELL, Joseph. (1992). *Batı Mitolojisi Tanrının Maskeleri*. (çev. Kudret Emiroğlu), Ankara: İmge Kitabevi.
- ELİADE, Mircea. (2003a). *Dinler Tarihine Giriş*. (çev. Lale Arslan), İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- ELİADE, Mircea. (2003b). *Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi, Gotama Budha’dan Hristiyanlığın Doğuşuna*. 2. c., (çev. Ali Berktaş), İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- HANÇERLİOĞLU, Orhan. (1993). *Dünya İnançları Sözlüğü Dinler, Mezhepler, Tarikatlar, Efsaneler*. 2. b., İstanbul: Remzi Kitabevi.
- HOOKE, Samuel Henry. (2002). *Ortadoğu Mitolojisi Mezopotamya, Mısır, Filistin, Hitit, Musevi, Hristiyan Mitosları*. 4. b., (çev. Alâeddin Şenel), Ankara: İmge Kitabevi.
- <http://kutsal-kitap.net/bible/tr/index.php?mc=1&sc=4> (27. 03. 2009)
- <http://www.kutsal-kitap.biz/incil/barnabas/5/> (27. 03. 2009)
- http://www.sevivon.com/show_concept.asp?id=1 (01. 04. 2009)
- Kur’ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*. (2003). (hızl. Ali Özek-vd), Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- LINK, Luther. (2003). *Şeytan, Yüzü Olmayan Maske*. (çev. Emek Ergün), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- MALINOWSKI, B. (1989). *İlkel Toplumlarda Cinsellik ve Baskı*. (çev. H. Protakal), İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- MESSADİE, Gerald. (1998). *Şeytanın Genel Tarihi*. (çev. Işık Ergünden), İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Nasîrü’l-din bin Burhanhü’l-din Rabguzî. (1997). *Kıyasü’l-Enbiyâ (Peygamber Kıssaları)-I, Giriş-Metin-Tıpkıbasım*. (hızl. Aysu Ata), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

RUSSEL, Jeffrey Burton. (1999). *Şeytan, Antikiteden İlkel Hristiyanlığa Kötülük*. (çev. Nuri Plümer), İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

RUSSEL, Jeffrey Burton. (2000). *İblis, Erken Dönem Hristiyan Geleneği*, (çev. Ahmet Fethi). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

RUSSEL, Jeffrey Burton. (2001a). *Lucifer, Ortaçağda Şeytan*. (çev. Ahmet Fethi), İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

RUSSEL, Jeffrey Burton. (2001b). *Mephistopheles, Modern Dünyada Şeytan*. (çev. Nuri Plümer), İstanbul: Kabalcı Yayınevi.